

Sabiha Gökçen (Esiner) (1913 – 2001)

Sabiha Gökçen

Sabiha Gökçen, 1913'te Bursa'da dünyaya geldi. Babası Vilayet Başkâtibi Mustafa İzzet Bey annesi ise Hayriye Hanım'dır. Anne ve babasını küçük yaşta kaybeden ve ağabeyi tarafından büyütülen Sabiha'yı, Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk, 22 Eylül-8 Ekim 1925 tarihleri arasında gerçekleştirdiği Bursa Gezisi sırasında manevi evlat edindi. Bundan sonra yaşamı değişen Sabiha, ilköğretimini Çankaya İlkokulu'nda tamamladıktan sonra orta ve lise öğretimine İstanbul'da, Arnavutköy Kız Koleji ve Üsküdar Amerikan Kız Koleji'nde devam etti. Bu sırada rahatsızlandı ve öğrenimine ara vermek zorunda kaldı. Önce Heybeliada'da sonra da Viyana'da tedavi gördü. Fransızca'sını geliştirmek için bir süre Paris'te bulundu. 1934'te Soyadı Kanunu'nun kabul edilmesi üzerine Atatürk kendisine Gökçen soyadını verdi. Bu olayı Sabiha Gökçen şu şekilde anlatmaktadır: "Yıl 1934, ... Atatürk her gece sofrasında bir dostuna, yakınına soyadı bulup veriyordu. O gece sıra bana gelmişti. Atatürk, 'Söyle bakalım Sabiha, senin soyadın ne olsun' dedi. Herkes yüzüme bakıyordu. 'Siz ne emrederseniz o olsun efendim' diye kekeledim, heyecanlanmıştım. Aklımdan bin bir şey geçiyordu, ama bunların hiçbirini söylemeye cesaret edemedim. Atatürk bir süre düşündükten sonra, 'Sana Atatürk kızı soyadını vermek isterdim ama' dedi... Eline bir kâğıt alıp şunu yazdı: Gökçen. O gecedan sonra Sabiha Gökçen oldum... Tabi o yıllarda ben henüz havacılığa başlamadığım gibi, havacı olmayı da aklımdan geçirmemiştim. Bana Sabiha demiyorlar, Gökçen diyorlardı. Çok kimse bu soyadını havacılığa başladıktan sonra aldığımı düşünüyor. Oysa Ata'nın Gökçen soyadını bana vermesinden sonra göklerle buluşup havacılığa başladım." Atatürk'ün havacılığa inancı ve çalışmalarıyla yurtta yarattığı havacılık coşkusu, halkı bütün olanaklarıyla Türk havacılığını desteklemeye yöneltti ve bu sayede havacılık tutkusu Türk gençleri arasında hızla yayıldı. Bu gençlerden birisi de Atatürk'ün manevi kızı Sabiha Gökçen olacaktı. Sabiha Gökçen, 1935'de Türkkuşu'nun açılış töreninde yapılan planör gösterilerinden etkilenerek havacılığa ilgi duydu. Olay şu şekilde gelişti: Türkkuşunun açılışında Atatürk, "Gökçen, görüyorum çok heyecanlandın sen bu gösterilerde... Nasıl, sen de böyle havalarda süzülebilir, paraşütle atlayabilir misin bakalım?" dedi. Sabiha Gökçen'in, "... Onların yerinde olmak isterdim..." cevabı üzerine de "cesaretini beğendim..." dedi ve Türk Hava Kurumu Genel Başkanı Fuat Bulca'ya "Fuat Bey, Bizim Gökçen de çalışmalara katılmak istiyor." diyerek kaydını yaptırdı ve ertesi gün 4 Mayıs'ta çalışmalara başladı. Böylece Gökçen, -ilk kız öğrenci olarak- 1935 yılında Türk Hava Kurumu'nun Türk Kuşu Sivil Havacılık Okuluna girmiş oldu. Burada paraşüt ve planörcülük eğitimi gören Gökçen, A ve B brövelerini aldı. Sonra yedi erkek öğrenciyle birlikte Kırım'a gönderilerek altı aylık yüksek planörcülük eğitimini Koktebel Yüksek Planör Okulunda tamamladı. Motorlu uçakla ilk defa 25 Şubat 1936'da uçtu. Sabiha Gökçen, uçuşlarından birini de Türkkuşu etkinlikleri çerçevesinde İstanbul'dan Bursa'ya uçarak gerçekleştirdi. Havacılıktaki yeteneğini birçok başarılı uçuşlarıyla ispatlayan Sabiha Gökçen, 7 Haziran 1936'da saat 16.20'de Yeşilköy Tayyare Karargâhı'ndan kalkarak Yalova üstünde bir gezinti yaptıktan sonra 35 dakikada Bursa'ya ulaştı. Kendisini

karşılamaaya gelen Bursa Valisi, Orgeneral Fahrettin, Belediye Başkanı ve Cumhuriyet Halk Partisi ileri gelenleri, çok sayıda okullu ve Türkkuşu öğrencilerinin beğeni dolu bakışları önünde ustaca devirlerle ve büyük bir başarıyla yere iniş yaptı. Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk'ün de onurlandırdığı törende, Bursa Belediye Başkanı, şehir adına Sabiha Gökçen'e bir buket ve bir ipekli kumaş, Türkkuşu öğrencisi de bir buket sundu. Gökçen, uçaktan inmeden önce alanda bulunanların genel ricası ve arzusu üzerine tekrar havalanarak çocukluğunun geçtiği Yeşil Bursa üstünde bir gezinti daha yaptı ve Uludağ'ı dolaşarak meydana indi. Genç havacının büyük bir cesaret ve kendi sanatını çok iyi bilmekten kaynaklanan bir özgüvenle yaptığı bu uçuş, meydanda hazır bulunanlar tarafından defalarca alkışlandı. Gökçen'in, uçuş eğitimde gösterdiği başarılarından dolayı, Atatürk, manevi kızına "Beni çok mutlu ettin... Şimdi artık senin için planladığım şeyi açıklayabilirim... Belki de dünyada ilk askeri kadın pilot olacaksın... Bir Türk kızının dünyadaki ilk askeri kadın pilot olması ne iftihar edici bir olaydır, tahmin edersin değil mi? Şimdi derhal harekete geçerek seni Eskişehir'deki Tayyare Mektebi'ne göndereceğim. Orada özel bir eğitim göreceksin" dedi. 1936 yılında Eskişehir Tayyare Mektebine girdi. Bu okulda 1936-1937 döneminde 11 ay süren eğitim gördü. Sonra Eskişehir'de bulunan Birinci Tayyare Alayı'nda altı ay görev yaptı. Burada av ve bombardıman uçakları alanında uzmanlaştı ve askeri pilot oldu. Bu sırada 1937 yılındaki Ege ve Trakya manevralarına katıldı. Aynı yıl kendi isteği üzerine Dersim harekâtında görev aldı. Savaş pilotu olarak büyük bir başarı kazandı ve ilk Türk kadın pilot olan Gökçen, dünyanın "ilk kadın savaş pilotu" unvanına da sahip oldu. Harekât dönüşünde Cumhurbaşkanı ve Başbakan'ın da dâhil olduğu en üst devlet yetkililerinin katıldığı bir törenle Gökçen'e, Genelkurmay Başkanlığı tarafından bir takdir, Türk Hava Kurumu tarafından da "Murassa (İftihar) Madalyası" verildi. 30 Ağustos 1937'de askeri uçuş brövesi alan Gökçen duygularını, "...Ne mutlu bana ki, bu şeref beratını, milletimin ve vatanımın en büyük şerefe ulaştığı bu kutsal 30 Ağustos gününde almış bulunuyorum." diyerek dile getirdi. Daha sonra Ankara'da bulunan Balkan Paktı Heyeti üyelerinin Sabiha Gökçen ile tanışmaları ve kendisini uçakla başkentlerine davet etmeleri üzerine Gökçen, 16 Haziran 1938'de beş gün süren bir Balkan turuna çıktı ve Atatürk'ün isteği üzerine bu turu tek başına uçarak gerçekleştirdi. Vultee-v tipi bir uçakla İstanbul'dan havalanarak Atina, Sofya, Belgrat ve Bükreş'e gitti. Yugoslavya Genel Kurmay Başkanı Gökçen'i, "Beyaz Kartal" nişanı ile onurlandırdı. İstek üzerine Bükreş'te bir gösteri uçuşu yaptıktan sonra 21 Haziran'da İstanbul'a döndü. Gittiği yerlerde yoğun ilgiyle karşılanan Gökçen, basında geniş ölçüde yer aldı ve dünyada daha geniş kitlelerce tanındı. Çağdaş Türkiye'nin yüzü olarak diğer ulusların kadınlarına da örnek oldu. Ulu Önder Atatürk'ün yaşamını yitirmesi üzerine kadınların orduda görev yapmasına ilişkin yasa çıkarılmadığı için ordudan ayrılmak zorunda kaldı. 1938 yılında Türk Hava Kurumu Türk Kuşuna "Başöğretmen" tayin edildi. Bu arada 1940 yılında Hava Okulunda askeri coğrafya ve topografya öğretmeni Üsteğmen Kemal Esiner ile evlendi. Ama eşini 1943 yılında kaybetti. Sabiha Gökçen, 1955 yılına kadar "Başöğretmen"lik görevini sürdürdü. Sonra Türk Hava Kurumu Yönetim Kurulu üyesi oldu. 1964'te emekliye ayrıldı. Sabiha Gökçen, yaşamı boyunca toplam 22 değişik hafif bombardıman ve akrobatik uçakla uçu. 1953 ve 1959'da davet edildiği Amerika'ya, Türk toplumu ve Türk kadınına tanıtmak amacıyla giden Gökçen için büyük bir Amerika turu düzenlendi. Son uçuşunu 1996 yılında 83 yaşında iken Fransız pilot Daniel Acton eşliğinde Falcon 2000 uçağıyla yaptı. Aynı yıl havacılık kariyerinin en büyük ödülünü aldı. Amerikan Hava Kurmay Koleji'nin mezuniyet töreni için düzenlenen Kartallar Toplantısı'nın onur konuğu olarak katıldığı Maxwell Hava Üssü'ndeki törende "Dünya tarihine adını yazdıran 20 havacıdan biri" seçildi. Bu ödüle layık görülen ilk ve tek kadın havacı oldu. Çağdaş Türk kadınının parlak bir örneği olan ilk kadın Türk pilotu ve dünyanın ilk kadın savaş pilotu Sabiha Gökçen'in adı İstanbul Kurtköy'de yapılmakta olan havaalanına verilmişti. Ne yazık ki, çok arzuladığı kendi ismini taşıyan ve inşaatı sürecinde ziyarette bulunduğu havaalanının açılışını görmeye ömrü vefa etmedi. Ankara'da bir apartman dairesinde, mütevazı bir yaşam süren Sabiha Gökçen, tedavi gördüğü Gülhane Askeri Tıp Akademisi Hastanesi'nde 22 Mart 2001 tarihinde

saat 08.15'te kalp ve solunum durması sonucu 88 yaşında iken yaşamını yitirdi ve Ankara'daki Cebeci Şehitliği'nde defnedildi.

Saime YÜCEER

KAYNAKÇA

GÖKÇEN, Sabiha, **Atatürk'ün İzinde Bir Ömür Böyle Geçti**, Yay. Haz. Oktay Verel, İstanbul 1982.

Havacılık ve Spor Dergisi, S 12, 30 Teşrinisani 1929.

İLMEN, Süreyya, **Türkiye'de Tayyarecilik ve Balonculuk Tarihi**, I. Kitap, Hilmi Kitabevi, İstanbul 1947.

MERTTÜRKMEN, Saliha, "İlk Türk Kadın Pilot Sabiha Gökçen", **Altımetre Mecmuası**, S 3, İstanbul 1992.

YÜCEER, Saime, "Atatürk'ün Güvenlik Politikasına Bir Örnek: Türk Tayyare Cemiyeti- Bursa Örgütü", **Atatürkçü Bakış**, C 2, S 3, UÜ Yayınları, Bursa 2003.

26/09/2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/sabiha-gokcen-esiner-1913-2001/?pdf=3398> adresinden erişilmiştir